

TASAM YAYINLARI

Oğuzhan TAÇYILDIZ

**ULUSLARARASI ÖRGÜTLERİN TÜRK DIŞ POLİTİKA STRATEJİLERİNDEKİ
GÜVENLİK ODAKLI ROLÜ**

İstanbul, 2024

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	3
1. ULUSLARARASI ÖRGÜTLERİN TANIMI VE FONKSİYONLARI	4
1.1. Birleşmiş Milletler (BM)	5
1.2. NATO	6
1.3. Avrupa Birliği (AB)	8
2. TÜRKİYE VE ULUSLARARASI ÖRGÜTLER: GÜVENLİK	10
2.1. Birleşmiş Milletler (BM) ve Türkiye	10
2.1.1 Barış Gücü Operasyonları	10
2.1.2 Mülteci Politikaları	12
2.2. NATO ve Türkiye	13
2.2.1 Kolektif Savunma ve Askeri İş Birliği	13
2.3. Avrupa Birliği (AB) ve Türkiye	14
2.3.1 Güvenlik İş Birliği ve Göç Politikaları	15
SONUÇ	18
KAYNAKÇA	19

GİRİŞ

Uluslararası ilişkilerde güvenlik, devletlerin dış politika stratejilerinde önemli bir rol oynamaktadır. Geçmişte genellikle askeri tehditler ve savunma stratejileriyle ilişkilendirilen güvenlik kavramı, günümüzde çok yönlü ve karmaşık bir yapıya sahiptir. Ekonomik krizler, çevresel felaketler, terörizm, siber tehditler gibi faktörler, artık güvenliğin yalnızca askeri tehditlerle sınırlı olmadığını göstermektedir. Bu genişleyen güvenlik bakış açısı içinde, uluslararası kuruluşlar normatif ve pratik düzeyde güvenlik politikalarının oluşturulmasında önemli roller üstlenmektedir. Küreselleşmenin hızlanmasıyla birlikte devletlerin ulusal güvenlik stratejilerini uluslararası iş birliğiyle entegre etmeleri gerekmektedir. Bu bağlamda uluslararası örgütler, devletler arası iş birliğini destekleyen, normları belirleyen ve uygulama mekanizmaları sağlayan önemli platformlar olarak öne çıkmaktadır.

Birleşmiş Milletler (BM), NATO, Avrupa Birliği (AB) gibi uluslararası kuruluşlar kriz zamanlarından ziyade barışın korunmasında da kritik bir rol oynamaktadır. Bu örgütler güvenlik politikalarının şekillendirilmesinde ve uygulanmasında belirleyici aktör olarak devletlere yardım ederken devletlerin kendi başlarına üstesinden gelemeyecekleri sorunların çözümünde de önemli katkılarda bulunmaktadır. Uluslararası örgütlerin rolleri sadece üye ülkeler arasındaki anlaşmazlıkları gidermekle sınırlı değil aynı zamanda küresel ve bölgesel uzun vadeli güvenlik için yapısal reformları da içermektedir. Bu bağlamda, bu organizasyonların alt birimleri, sürekli denetim ve uyum süreci aracılığıyla organizasyonun misyonunu destekleyerek güçlendirmektedir. Örneğin, BM'nin Barışı Koruma Operasyonları, NATO'nun kolektif savunma stratejileri, AB'nin Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası (CSDP) gibi alt birimler, kendi içlerinde barış ve güvenlik konularında derinleşmiş uzmanlaşmış etkili mekanizmalar oluşturmuştur.

Bu makale, uluslararası örgütlerin dış politika stratejilerindeki güvenlik odaklı rollerini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda, örgütlerin güvenlik politikalarının nasıl şekillendiği, bu politikaların ulusal güvenlik stratejilerine etkisi, Türk Güvenlik Stratejileri üzerindeki rolleri ele alınacaktır. Ayrıca aşağıdaki temel araştırma sorularını yanıtlamayı hedeflemektedir: Uluslararası örgütlerin yapısı nedir, nasıl işler? Uluslararası kuruluşlar, Türk dış politika stratejilerinde nasıl bir rol oynamaktadır? Bu kuruluşların güvenlik politikaları, Türkiye'nin

ulusal güvenlik stratejilerini nasıl etkilemektedir? Bölgesel ve küresel güvenlik dinamiklerinde uluslararası kuruluşların yeri nedir?

Bu çalışmanın önemi, uluslararası ilişkiler literatüründe genellikle devlet merkezli olarak ele alınan güvenlik stratejileri konusuna, uluslararası kuruluşlar perspektifinden katkı sağlamasıdır. Böylece, güvenlik politikalarının yalnızca ulusal seviyede değil, aynı zamanda uluslararası düzeyde nasıl koordine edildiği ve uygulandığı daha iyi anlaşılacaktır.

1. ULUSLARARASI ÖRGÜTLERİN TANIMI VE FONKSİYONLARI

Uluslararası örgütler, küresel ve bölgesel düzeyde iş birliğini teşvik etmek, barış ve güvenliği korumak, ekonomik istikrarı sağlamak gibi çeşitli amaçlarla kurulmuş yapılardır. Bu örgütler, üyesi olan ülkelerin -bazı durumlarda üye olmayan devletleri de kapsayabilmektedir- iş birliğine aracı ve önyak olmaktadır. Devletler arası diplomatik ilişkilerde izledikleri politikalar zamanla kendi gelecek politikalarının temellerini oluşturmuştur. Geçmişte sürdürdükleri politikalar güncel olarak uluslararası arenada sorumlulukları olarak karşılımlarına çıkmaktadır.

Faaliyetlerinin başarı oranı ve hangi alanda hangi perspektiflerle çalıştıkları çok önemli olmuştur. Zira bu çalışmalar örgütlerin bünyelerine yeni üye ülkeler katabilmesi ve etki kapasitelerini genişletebilmeleri demektir. Örgütlerin faaliyetleri içerisinde başarıyla sonuçlananlar kadar başarısızlık geçmişleri de bulunur. Örgütler için başarısız faaliyetlerden daha kötüsü ise kurucu anlaşmalarındaki misyonlarının dışına çıkan politikalarda bulunmalarıdır. Bu durum örgütlerin kamuoyu tarafından en çok eleştirilen, tartışılan noktalarından birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Güven eksikliğine neden olan bu durum tarih boyunca birçok örgütün yıkılmasına veya yeniden yapılanmasına yol açmıştır. Kuruluşundan itibaren tarihten feyz alarak ilerleyen, gelişip dönüşen; içinde bulunduğu çağa uyum sağlayan aynı zamanda belirledikleri vizyona sadık kalan örgütler uluslararası arenada var olmaya devam etmektedir. Geçmişten günümüze varlığını koruyabilmiş veyahut yeniden yapılanmış; halihazırda aktif rol alan örgütleri incelediğimizde karşımıza çıkan sonuç bundan ibarettir.

Örgütlerin kuruluş amaçlarını incelediğimizde örgütler değişse de değişmeyen özellikle iki ana madde vardır: Ekonomi ve güvenlik. Bu iki ana konu uluslararası iş birliğinin olmazsa

olmazı diyebileceğimiz, diğer bütün konulara da etki eden zincirin iki baş halkasıdır. Bu bölümde özellikle güvenlik alanına yoğunlaşarak; Birleşmiş Milletler (BM), NATO, Avrupa Birliği (AB) gibi önde gelen uluslararası örgütlerin tanımları, kuruluş amaçları, işlevleri ve bu örgütlerin uluslararası güvenlik ve iş birliği üzerindeki etkileri detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

1.1. Birleşmiş Milletler (BM)

Birleşmiş Milletler (BM), 1945 yılında İkinci Dünya Savaşı'nın ardından uluslararası barış ve güvenliği sağlamak, uluslararası iş birliğini teşvik etmek ve insan haklarını korumak amacıyla kurulmuş bir uluslararası örgüttür. Örgütün görevleri, ilkeleri ve amacı BM'nin kuruluş antlaşması olan San Francisco Konferansı'nda imzalanan Birleşmiş Milletler Şartı'yla tanımlanmaktadır. Bugün, 193 üye devleti bulunan BM, küresel düzeyde en kapsamlı uluslararası örgüttür. (United Nations) Örgütün temel ilkeleri şunlardır: Devletlerin egemen eşitliği, uluslararası anlaşmazlıkların barışçıl yollarla çözülmesi, güç kullanma tehdidi veya güç kullanmanın yasaklanması, BM Antlaşması'nın yükümlülüklerine sadakat, BM'nin işlerine karışmama ilkesi, barış ve güvenliğin korunması ilkesi, uluslararası iş birliği ilkesidir. (United Nations) BM'nin temel fonksiyonları arasında barışı koruma, insani yardım, sürdürülebilir kalkınma, uluslararası hukuk ve insan haklarının teşviki yer almaktadır. Örgütün temel fonksiyonlarını sürdürmesini sağlayan kolları bulunmaktadır. İnsani yardım alanında BM Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), hukuk ve adalet alanında Uluslararası Adalet Divanı (ICJ), sağlık alanında Dünya Sağlık Örgütü (WHO), ekonomi ve kalkınma alanında Ekonomik ve Sosyal Konsey (ECOSOC) ana kurumdur. Barış ve güvenlik alanında BM Güvenlik Konseyi aktiftir ve faaliyetlerin işlemlerinden sorumludur. Bu faaliyete örnek olarak Barışı Koruma Misyonları verilebilmektedir. BM'nin en bilinen ve etkin rollerinden biridir.

Terörizm, barış inşası, insani yardım gibi dallarda farklı komisyonlar ve programlar kuran BM, güvenlik alanına BMGK ile tam kapsamlı bir yaklaşım sergileme gayreti içerisinde. (United Nations) Misyonun etkinliklerinden birisi olan BM Barış Gücü bu konu için değerli bir örnektir, çatışma bölgelerinde tarafsızlık ilkesine bağlı kalarak barışı sağlamak ve sürdürmek amacıyla askeri ve sivil personel göndermektedir. (United Nation Peace Keeping) Bu çalışmalar kapsamında MONUSCO ve UNMISS ortaya çıkmıştır. MONUSCO, Kongo Demokratik Cumhuriyeti'ndeki çatışmalar için yürütülen bir misyondur. UNMISS ise Güney Sudan'daki iç çatışmalar üzerine kurulmuştur. Bunun yanında silahsızlanma ve nükleer silahlar üzerine de girişimler ve antlaşmalar oluşturmaktadır. (United Nations, 2010) (United Nations Mission in

Sudan, 2009) BM Güvenlik Konseyi'nin uluslararası arenada izlediği politikalar ve gerçekleştirdiği operasyonlar üzerine pozitif imajının yanı sıra negatif olarak da eleştirildiği birçok nokta bulunmaktadır. Yapısında beşi daimî olmak üzere toplamda on beş üye bulunduran (ABD, Rusya, Çin, Birleşik Krallık ve Fransa) konsey, daimî üyelere veto yetkisi vermiştir. Bu veto yetkisi karar alma ve politika süreçlerinde büyük güçlerin kendi çıkarlarını koruma doğrultusunda tıkanıklık yaratmalarına neden olmaktadır. Müdahalelerin üyelerin siyasi çıkarlarına göre şekillenmesi ve bazen geç kalması eleştirilerin ana nedenleridir. Bu da örgüt içerisinde ayrılıklar yaratmaktadır. 2003 yılında yaşanan ABD'nin Irak'ı işgali bu konudaki esas örneklerden birisidir. (Bosco, 2009) Veto hakkı konusundaki bir diğer eleştiri noktası ise 2022 yılında gerçekleşen Rusya'nın Ukrayna'ya işgalidir. İşgale karşı Rusya'nın veto yetkisi nedeniyle doğrudan müdahale kararı alınamamıştır. (Borger, 2022) Bir başka eleştiri alanı ise cinsel taciz suçlamalarıdır. Barış Koruma operasyonlarında yaşanan cinsel istismar ve taciz olayları büyük bir skandal olarak ortaya çıkmış, örgütün ve operasyonların itibarını ciddi derecede zedelemiştir. (Jasmine-Kim Westendorf, 2017)

BM'nin tarihi, kuruluşu, organları ve işleyişi, uluslararası barış ve güvenliği koruma misyonunu gerçekleştirmek için oluşturulmuş karmaşık ve çok yönlü bir yapıyı ortaya koymaktadır. Faaliyetleri, BM'nin küresel ölçekte barış ve istikrarı sağlama konusundaki kararlılığını göstermektedir. Ancak, bu faaliyetler ve politikaları üzerine aldığı ciddi eleştiriler, örgütün daha etkili ve adil bir şekilde işleyebilmesi için reform gerekliliğini ortaya koymaktadır. Tüm bu eleştirilere rağmen, BM, dünya sahnesinde barış, güvenlik ve insan hakları konularında merkezi bir rol oynamaya devam etmektedir. Gelecekte daha kapsayıcı ve dinamik bir yapıya kavuşma çabası içinde olan BM, küresel sorunlara yenilikçi çözümler üreterek ve üyeleri arasında daha güçlü iş birliği sağlayarak, uluslararası toplumun güven ve desteğini kazanma yolunda ilerlemeye devam etmektedir. Bu doğrultuda, BM'nin kendini sürekli olarak geliştirme ve değişen dünya dinamiklerine uyum sağlama çabası, örgütün küresel düzeydeki önemini ve etkinliğini pekiştirmektedir.

1.2. NATO

NATO (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü), 4 Nisan 1949'da Washington D.C.'de imzalanan Kuzey Atlantik Antlaşması ile kurulmuştur bir askeri ittifaktır. NATO'nun temel amacı üye ülkelerin ortak savunmasını oluşturmak, barış ve güvenliği korumaktır. Soğuk Savaş döneminde doğu kanadına karşı kurulan bir batı bloğu örgütüdür. Bu noktada vizyonu ve misyonunda askeri kanadı öne çıkan bu örgütün siyasi yönü de kuruluş dönemi itibarıyla bir o

kadar etkilidir. 12 devlet tarafında kurulan örgüt yıllar içerisinde üye sayısını 32 ülkeye yükselterek büyük bir genişleme kaydetmiştir. Son katılan devletler ise Finlandiya (2023) ve İsveç (2024) olmuştur. (NATO) Genişlemeler dalgalar halinde gerçekleşmiştir. 1952 yılında Yunanistan ve Türkiye'nin katılımı ilk genişleme dalgası olarak ele alınmaktadır. 1955'te ise Almanya, Batı Almanya olarak NATO'ya kabul edilmiştir. (Mock, 2024) Sonraki genişleme dalgası soğuk savaşın bitiş döneminde yaşanmış, 1990'lar 2000'lerde Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri NATO'ya katılmışlardır.

Günümüze kadar gelen bu genişlemeler Rusya ile ilişkilerin dinamiklerine doğrudan etki etmektedir. İlk genişleme dalgası olarak ele aldığımız Yunanistan ve Türkiye'nin üyeliği Rusya'nın Akdeniz'e inmesine karşı alınan temel bir önlemdir. (Mock, 2024) Soğuk Savaş sonrası gerçekleşen genişlemelerde ise Rusya, NATO'nun genişlemesini kendi güvenliği için bir tehdit olarak algılamıştır. Dolayısıyla o dönemde NATO-Rusya gerilimini tırmandırmıştır. (Messmer, ve diğerleri, 2024) Günümüz tarihlerine gelindiğinde ise bu gerilimler son bulmamıştır aksine dönem dönem artarak devam etmektedir. Açık Kapı Politikası olarak adlandırılan süreç bu alanda NATO için güncel dönemin önemli noktalarından birisi olarak kabul edilir. Genişleme politikası çerçevesiyle kuruluşundan günümüze kadar çeşitli faaliyetler ve politikalarla uluslararası arenada Batı ağırlıklı olarak yer alan örgüt, küreselleşmenin arttığı günümüz düzeninde faaliyet eksenini genişletmektedir. İzlediği politikalara; faaliyetlerine yeni üye devletlerle birlikte daha geniş boyutlar kazandırarak devam etmektedir. (T.C. Dışişleri Bakanlığı) Aday ülke statüsündeki Gürcistan ve Ukrayna'nın durumu genişleme alanındaki en güncel örnektir. Ayrıca Ukrayna'nın üyelik hususu örgüt içinde ayrışmaları da beraberinde getirmiştir. (Goldgeier & Shiffrinson, 2023) NATO'nun genişlemeci tutumu Doğu-Batı arasındaki gerilimi tetiklemek dışında aday ülkeler üzerinde de Rusya baskısının oluşumuna neden olmuştur. (German, 2017) NATO'nun bu genişlemeci tutumu Rusya'nın 2014'te Kırım'ı ilhakının; 2022'de Rusya'nın Ukrayna çıkartmasıyla başlayan ve halen devam etmekte olan savaşın temel nedenlerinden birisi olarak görülmektedir. (NATO, 2023)

Kuruluş aşamasından bu yana NATO'nun fonksiyonları güncel düzen içerisinde etkinliğini sürdürmek amacıyla gelişip dönüşmektedir. Bu fonksiyonları incelediğimizde karşımıza altı ana madde çıkmaktadır: Kolektif Savunma, Kriz Yönetimi, Ortak Güvenlik, Barış ve Güvenlik Misyolları, Siber Güvenlik ve Hibrit Tehditler. Terörizm ve kolektif savunma alanında 11 Eylül saldırıları ve sonrasında alınan reaksiyonlar dikkat çekmektedir. 11 Eylül 2001'de ABD'ye yapılan saldırılar sonrasında NATO, tarihinde ilk kez 5. maddeyi (kolektif savunma maddesi) harekete geçirmiştir. Bu olayla NATO terörizm konusunda daha aktif bir rol üstlenmeye

başlamıştır. Bu bağlamda Afganistan'da yürüttüğü operasyon olan Uluslararası Destek Gücü'nü (ISAF) başlatmış ve 2014 yılına kadar sürdürmüştür. ISAF bu alandaki en büyük operasyonlarından birisidir. (NATO, 2021) Hibrit tehditler ve siber güvenlik alanında ise 2007 yılında yaşanan Estonya siber saldırıları öne çıkmaktadır. Bu saldırılar NATO'nun siber güvenlik stratejileri üzerine odaklanmasının gerekliliğini gözler önüne sermiştir. Tehditleri karşılamak isteyen NATO siber savunma politikalarını güncelledi ve bu alandaki üye ülkeler arası iş birliğini arttırdı. 2008'de Estonya'nın başkenti Talin'de NATO Kooperatif Siber Savunma Mükemmeliyet Merkezi'ni kurdu. (NATO CCDCOE) Tehditler sonucu kendini geliştiren örgüt zamanla yeni araçlar ve misyonlarla varlığını sürdürmüştür.

Sonuç olarak, NATO, tarihsel olarak Avrupa ve dünya güvenliğinde önemli bir rol oynamış, çeşitli misyonlarıyla bölgesel ve küresel barışa katkıda bulunmuştur. Değişen düzende yeni tehditlere karşı adaptasyon sürecini başarıyla yönetmiştir. Bunlarla birlikte, NATO'nun genişleme politikası ve bazı askeri operasyonları küresel boyutta krizler yaratmış, çeşitli negatif eleştiriler almıştır. Kendi içerisinde de ayrılıklar yaşayan örgütün; özellikle savunma harcamaları ve yük paylaşımı konularında sorunları devam etmektedir. Bu bağlamda, gelecek stratejilerinin hem üyelerin güvenliğini sağlamak hem de küresel barış için dikkatle dengelenmesi gerekmektedir.

1.3. Avrupa Birliği (AB)

Avrupa Birliği (AB), Avrupa kıtasındaki 27 üye ülkenin oluşturduğu siyasi ve ekonomik bir supranasyonel örgüttür. Bu örgütün temelleri II. Dünya Savaşı sonrasında atılmaya başlanmıştır. Ekonomiyi teşvik etme, bu alanda birlik sağlama amacıyla 1951 yılında kurulan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) hikâyenin başlangıcını oluşturmaktadır. Ancak yıllar geçip ittifaklar güçlendikçe AKÇT ile sağlanan iş birliğinin boyutu yetersiz kalmıştır. Bunun üzerine 1957 yılında Roma Anlaşması'yla ekonomik iş birliğini geliştirmek ve ortak pazar amaçlayan Avrupa Ekonomi Topluluğu (AET) kurulmuştur. Üye devletler iş birliklerinin boyutunu büyütme, ekonominin yanı sıra siyasi bir birlik haline gelmek istemektedir. (European Union, 2024) Avrupa Ekonomi Topluluğu çatısı altında uzun yıllar iş birliklerine devam eden devletlerin ittifakları yıllar geçtikçe daha da derinleşmiştir. 1986'da Avrupa Tek Senedi ile ortak pazar hedefi de tamamlandıktan sonra birliğin gelişiminin önünü artık tamamen açılmıştır. (European Union, tarih yok) Takvimler 1993 yılını gösterdiğinde Maastricht Anlaşması yürürlüğe girmiştir. Devletler yeni birlikleri Avrupa Birliği'ni resmi olarak ilan

etmişlerdir. AB ile üye devletlerin iş birliği; sosyal, politik ve güvenlik alanlarını da içerisine almıştır. Bu anlaşmayla Avrupa Birliği vatandaşlığı kavramı ortaya çıkmış, ekonomik ve parasal birlik süreci başlamış, Euro'nun temeli atılmıştır. 1999 yılında da euro, 11 üye ülkede ortak para birimi olarak kabul edilmiştir. (European Union, tarih yok) Birliğin kuruluşundan sonraki ilerleyen yıllarda Amsterdam Anlaşması, Nice Anlaşması, Lizbon Anlaşması ve Schengen Anlaşması gibi çeşitli anlaşmalarla örgütün gelişimi ve ilerleyişi sürmüştür. (European Union, 2024)

Avrupa Birliği'nin fonksiyonlarını incelediğimizde karşımıza öncelikle birliğin ekonomik yönleri çıkmaktadır. AB'nin kuruluşundan itibaren ekonomi ve ticaret üzerine ne kadar etkili bir birlik olduğu faaliyetleri ve politikalarıyla sabittir. Diğer bir yönü olan siyasi ve güvenlik kanadındaki fonksiyonlarını incelediğimizde ise bu alanlardaki etkinliğini de gün geçtikçe arttırdığı görülmektedir. Avrupa Polis Teşkilatı (EUROPOL), FRONTEX, Ortak Dış ve Güvenlik Politikası (ODGP), Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası (OGSP), Kapsamlı Güvenlik Yaklaşımı ve Sivil Kriz Yönetimi ve Barış Koruma Operasyonları birliğin bu alandaki çalışmalarına örnek olarak gösterilebilmektedir. (Smith, 2017) Avrupa Birliği'nin çok boyutlu politikaları politikaları, üye ülkeler arasındaki iş birliklerini derinleştirmek, uluslararası arenada daha bütün bir duruş sergilemeyi amaçlamaktadır. Birlik bu amacı doğrultusunda yıllar içerisinde kendisini birçok yönden geliştirmeyi başarsa da bu tarihe kadar birçok eleştiriye ve kendi içinde ayrışmalara da maruz kalmıştır. Buna örnek olarak askeri kapasite ve savunma harcamaları, NATO ve AB ilişkisi, Rusya ile ilişkiler, göç ve sınır güvenliği konularında yaşadığı ayrışmalar gösterilebilmektedir. Bunlar dışında son yılların AB açısından en çarpıcı olaylarından birisi de şüphesiz BREXİT süreci ve Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılmasıdır. (Cram, 2020)

Bütün bu gelişmelerle birlikte Avrupa Birliği, güvenlik ve savunma politikalarıyla üye devletler arasındaki iş birliğini derinleştirirken, küresel bir güvenlik aktörü olarak rolünü pekiştirmeyi hedeflemektedir. Ancak, üye ülkeler arasındaki stratejik farklılıklar ve güvenlik öncelikleri, bu politikaların uygulanmasında zorluklar yaratmaktadır. AB, Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası (OGSP) ve Ortak Dış ve Güvenlik Politikası (ODGP) gibi girişimlerle, bu zorlukların üstesinden gelmeye çalışsa da özellikle Rusya-Ukrayna krizi gibi olaylar, AB'nin güvenlik stratejilerinde uyum sağlamanın önemini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, AB'nin gelecekteki güvenlik ve savunma politikalarının, iç dinamiklerle uyumlu hale getirilmesiyle, birlik uluslararası arenada daha etkin ve birleşik bir duruş sergileyebilecektir.

2. TÜRKİYE VE ULUSLARARASI ÖRGÜTLER: GÜVENLİK

2.1. Birleşmiş Milletler (BM) ve Türkiye

Birleşmiş Milletler (BM), 1945 yılında kurulmuş ve dünya barışını koruma, uluslararası güvenliği sağlama, sosyo-ekonomik kalkınmayı destekleme ve insan haklarını teşvik etme gibi amaçlarla faaliyet gösteren uluslararası bir örgüttür. Türkiye, BM'ye kurucu üye olarak katılmış ve o tarihten bu yana aktif bir şekilde BM'nin faaliyetlerine katılmıştır. BM'nin farklı alanlardaki çalışmaları Türkiye'nin güvenlik politikalarına, Türkiye'nin etkinliği de BM'nin faaliyetlerine önemli katkılar sağlamıştır. (T.C. Dışişleri Bakanlığı) Bu bölümde, BM'nin Türkiye ile olan ilişkilerini barış gücü operasyonları ve mülteci politikaları bağlamında inceleyeceğiz.

2.1.1 Barış Gücü Operasyonları

Birleşmiş Milletler (BM), dünya barışını ve güvenliğini koruma amacıyla çeşitli barış gücü operasyonları düzenlemektedir. Türkiye, kurucu üyesi olduğu BM'nin barış misyonlarına aktif katılım göstermiştir. Aşağıda, Türkiye'nin katıldığı bazı önemli BM Barış Gücü Operasyonları incelenecektir.

Kore Savaşı (1950-1953). Türkiye, BM komutası altında Kore Savaşı'na katılmış ve önemli katkılarda bulunmuştur. Türk Tugayı, savaş sırasında gösterdiği üstün başarı ve disiplinle dikkat çekmiştir. Kore Savaşı, Türkiye'nin BM barış gücü operasyonlarına katılımının ilk örneğidir. (T.C. MSB Kara Kuvvetleri Komutanlığı) Bu operasyon aynı zamanda Türkiye'nin 1952 yılında NATO'ya girişinin de anahtarlarından birisi olmuştur. (Oğuzlu, 2013) Somali (UNOSOM II, 1992-1994). Türkiye, Somali'de 1992-1994 yılları arasında BM tarafından yürütülen UNOSOM II operasyonuna katılmıştır. Bu operasyon, Somali'deki iç savaşın sona erdirilmesi ve insani yardım faaliyetlerinin desteklenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. (T.C. MSB Kara Kuvvetleri Komutanlığı) Bosna-Hersek (UNPROFOR, 1992-1995) Türkiye, Bosna-Hersek'teki iç savaş sırasında BM Barış Gücü (UNPROFOR) operasyonuna katılmıştır. Bu operasyon, çatışmaların sona erdirilmesi ve sivil halkın korunması amacıyla düzenlenmiştir. Türk birlikleri, Bosna-Hersek'te barışın sağlanmasında önemli rol oynamıştır. Türkiye, Bosna'da farklı isimlerle halen devam eden programlara aktif katılım sağlamaya devam

etmektedir. (T.C. MSB Kara Kuvvetleri Komutanlığı) Kosova (UNMIK, 1999-günümüz); Türkiye, Kosova'daki BM Geçici Yönetim Misyonu'na (UNMIK) katkıda bulunmuş ve bu misyon kapsamında Kosova'daki istikrarın sağlanması için görev almıştır. Lübnan (UNIFIL, 2006-günümüz); 2006'da başlayan UNIFIL programına Türkiye 100 asker göndererek varlık sağlamış, görevlerde aktif rol almıştır. Lübnan'daki Askeri varlığını halen sürdürmektedir. (T.C. MSB Kara Kuvvetleri Komutanlığı) (UNIFIL)

Birleşmiş Milletler (BM) barış gücü operasyonlarına Türkiye'nin katılımı, Türk dış politikasına çeşitli açılardan önemli etkiler yapmıştır. Operasyonlara aktif katılım, ülkenin uluslararası itibarını ve prestijini artırmıştır. Türkiye, barış ve güvenliğe katkıda bulunan bir ülke olarak tanınmış ve bu sayede uluslararası topluluk içinde saygınlık kazanmıştır. Barış gücü operasyonlarına katılım, Türkiye'nin barışçı bir ülke imajını pekiştirmiştir; bu da Türkiye'nin dış politika hedeflerine ulaşmasında ve uluslararası ilişkilerde daha etkili bir aktör olmasında önemli bir rol oynamıştır. Türkiye'nin barış gücü operasyonlarına katılımı, bölgesel ve küresel güvenlik politikalarına da olumlu yönde etki etmiştir. Balkanlar, Kafkaslar ve Orta Doğu gibi bölgelerde barış ve güvenliğin tesis edilmesinde Türkiye'nin rolü artmış, bölgesel istikrarın sağlanmasına katkıda bulunulmuştur. (T.C. Dışişleri Bakanlığı)

BM Barış Gücü Operasyonları, Türkiye'nin diğer ülkelerle olan diplomatik ilişkilerini de güçlendirmiştir. Ortak barış gücü operasyonları, Türkiye'nin diğer ülkelerle iş birliğini artırmış ve karşılıklı güveni pekiştirmiştir. Türkiye, BM Barış Gücü Operasyonları aracılığıyla çok taraflı diplomasiyi etkin bir şekilde kullanma fırsatı bulmuş, bu da Türkiye'nin uluslararası arenada daha fazla söz sahibi olmasına ve küresel sorunlara çözüm üretmesine katkı sağlamıştır. Bu operasyonlar, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin (TSK) askeri deneyimini, kapasitesini ve operasyonel yeteneklerini geliştirmiştir. Ayrıca, barış gücü operasyonları, Türkiye'nin askeri lojistik, insani yardım ve eğitim kapasitesini artırmış, uluslararası misyonlarda edinilen tecrübeler TSK'nın modernizasyon süreçlerine ve askeri stratejilerine katkı sağlamıştır. (T.C. MSB Kara Kuvvetleri Komutanlığı) Çatışma bölgelerinde yeniden inşa çalışmalarında etkin rol alarak, insani krizlerin çözümüne katkı sağlamıştır. Türkiye'nin bu gelişimi ulusal güvenlik politikalarına olumlu yansımıştır.

Bu çerçevede, BM Barış Gücü Operasyonlarına katılım, Türkiye'nin dış politikasında çok yönlü ve derinlemesine etkiler yapmış; uluslararası itibarından bölgesel güvenlik politikalarına, diplomatik ilişkilerden insani yardım ve kriz yönetimine kadar geniş bir yelpazede Türkiye'nin stratejik konumunu güçlendirmiştir. (T.C. Dışişleri Bakanlığı)

2.1.2 Mülteci Politikaları

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), mültecilerin korunması ve desteklenmesi amacıyla faaliyet gösteren BM'nin bir alt kuruluşudur. Türkiye, stratejik konumu nedeniyle yıllardır mülteci akınlarına maruz kalmış ve BM ile iş birliği içinde mülteci politikalarını yürütmüştür. Özellikle Suriye iç savaşının başlamasıyla birlikte, Türkiye milyonlarca mülteciye ev sahipliği yapmış ve BM'nin desteğiyle kapsamlı politikalar geliştirmiştir. Bu bölümde, Türkiye'nin BM ile iş birliği içinde yürüttüğü mülteci politikaları ve bu politikaların Türkiye'nin güvenlik politikalarına etkileri incelenecektir.

BM Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), Türkiye'deki mültecilerin korunması ve desteklenmesi amacıyla bu alanda faaliyet göstermektedir. Türkiye, UNHCR ile iş birliği yaparak mültecilerin barınma, eğitim, sağlık ve sosyal hizmetler gibi temel ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamaktadır. UNHCR, Türkiye'ye mali ve lojistik destek sağlayarak mülteci krizinin yönetilmesine katkıda bulunmaktadır. 2011 yılında başlayan Suriye iç savaşı sonrasında, Türkiye'ye milyonlarca Suriyeli mülteci akın etmiştir. BM, Türkiye'ye mültecilerin barınma, sağlık, eğitim ve diğer temel ihtiyaçlarının karşılanması için çeşitli yardım programları ve projelerle destek olmuştur. UNHCR, UNICEF, Dünya Gıda Programı (WFP) ve diğer BM kuruluşları, Türkiye'deki mültecilere yönelik insani yardım çalışmalarında önemli rol oynamıştır. (T.C. Dışişleri Bakanlığı)

Türkiye'nin güvenlik politikalarına mülteci politikalarının etkileri, çeşitli şekillerde ortaya çıkmıştır. Mülteci akınının artması, Türkiye'nin iç güvenlik politikalarını etkilemiş ve mültecilerin entegrasyonu, barınma koşulları ve sosyal uyum gibi konulara odaklanmayı gerektirmiştir. Mülteci krizi, Türkiye'nin sosyal ve ekonomik yapısında değişikliklere yol açmış, mültecilere yönelik hizmetlerin artırılması gerekliliği doğmuştur. BM'nin sunmuş olduğu mali ve lojistik destekler ise Türkiye'yi bu alandaki yükünden biraz olsun kurtarmıştır. (T.C. Dışişleri Bakanlığı) Mülteci konusunun etkileri dış politika alanında daha çok siyasi bir etken olarak görülmektedir. Türkiye'nin mülteci politikaları, uluslararası ilişkilerde önemli bir araç haline gelmiştir. Türkiye'nin AB ve diğer ülkelerle olan diplomatik ilişkilerini şekillendirmede kritik bir rol oynamıştır. BM ile yapılan iş birlikleri, Türkiye'nin uluslararası alandaki konumunu güçlendirmiştir. Mülteci konusu Türkiye'nin elinde önemli diplomatik bir güç olarak bulunmaktadır.

2.2. NATO ve Türkiye

NATO ile Türkiye arasındaki ilişki, Türkiye'nin 1952 yılında ittifaka katılmasıyla başlamıştır ve o zamandan beri NATO'nun güneydoğu kanadının güvenliğinde kritik bir rol oynamıştır. Türkiye'nin NATO'ya katılımının önünü açan iki aşama vardır. Bunlar ABD'nin Sovyetler Birliği'nin Türkiye'nin çevresindeki bölgelerde yayılmacı politikalar izleyeceği sonucuna varması ve Türkiye'nin 1950 yılında Kore savaşına müdahil olmasıdır. (Oğuzlu, 2013) Türkiye, stratejik konumu ve askeri kabiliyeti ile NATO'ya girişinden itibaren kolektif savunma mekanizmasının önemli bir unsuru olmuştur. Soğuk Savaş döneminde Sovyetler Birliği'ne karşı önemli bir cephede yer alan Türkiye, günümüzde de bölgesel güvenlik ve terörle mücadele gibi konularda ittifakın kilit bir üyesi olarak devam etmektedir. Bu bağlamda, Türkiye'nin NATO ile ilişkileri, ülkenin güvenlik politikalarını ve NATO'nun stratejik hedeflerini önemli ölçüde etkilemektedir. (NATO, 2022) Türkiye'nin Rusya ile yıllar içerisinde gelişen ilişkileri, değişen dış politikaları Batı İttifakı içerisinde görülen Türk dış politikası için birçok yeniliği beraberinde getirmiştir. Komşularla Sıfır Sorun Politikası ve Denge Politikası ile NATO'yla olan ilişkisinin dinamikleri de değişmiştir. Türkiye bu bağlamda bir kimlik arayışına girmiştir. İzlediği politikalarla NATO ile olan bağı Rus tehdidi üzerine konuşlanmaktan farklı boyutlara evrilerek Türkiye'nin çıkarları üzerine ilerlemiş ve gelişmiştir. (Davutoğlu, 2014)

2.2.1 Kolektif Savunma ve Askeri İş Birliği

Kolektif savunma, NATO'nun temel taşlarından biridir ve ittifakın en önemli ilkelerinden birini temsil eder. NATO'nun kuruluş belgesi olan Washington Antlaşması'nın 5. maddesi, bir üye ülkeye yapılan saldırının tüm üye ülkelere yapılmış sayılacağını ve bu durumda kolektif bir savunma mekanizmasının devreye gireceğini belirtir. Bu ilke, ittifakın güvenlik ve savunma politikasının merkezinde yer alır ve üye ülkeler arasında güçlü bir dayanışma ve güven duygusu yaratır. (NATO, 2022)

Türkiye'nin NATO'daki rolü, ittifakın güneydoğu kanadının güvenliği açısından hayati bir öneme sahiptir. 1952'de NATO'ya katılmasından bu yana Türkiye, Avrupa ve Orta Doğu'nun güvenliği için stratejik bir konumda yer almıştır. Türkiye'nin NATO içindeki rolü, Soğuk Savaş döneminde Sovyetler Birliği'ne karşı bir caydırıcılık unsuru olarak önem kazanmış ve sonrasında gelişip dönüşerek devam etmiştir. (NATO, 2022) Türkiye, 1945 yılında başlayan baskı ve tehditlerle ABD'nin 1947 yılındaki desteğine kadar tek başına mücadele etmek

durumunda kalmıştır. ABD'nin sağladığı desteğin ne zamana kadar devam edeceğinin bir garantisi olmadığından Türkiye için NATO'ya girmek o dönemde ülke bütünlüğü ve güvenliği açısından kritik öneme sahip olmuştur. (Erkmen, 2020)

NATO'nun kolektif savunma ilkesi, Türkiye için sadece askeri güvenlik sağlamakla kalmamıştır. Aynı zamanda siyasi ve diplomatik bir güvence de sunmaktadır. 1991'de Sovyetlerin yıkılıp Soğuk Savaşın bitmesiyle daha çok siyasi bir organizasyona dönüşen NATO'ya üyelik, Türkiye'nin uluslararası arenadaki müttefik ağını genişletmiştir. Bu durum, ülkenin dış politikada manevra kabiliyetini artırmaktadır. Türkiye'nin NATO içindeki aktif rolü, ülkenin hem bölgesel hem de küresel düzeyde daha etkili ve saygın bir aktör olmasına katkı sağlamaktadır. (Özalp, 2018)

Türkiye, NATO'nun kolektif savunma çabalarına çeşitli şekillerde katkıda bulunmuştur. Örneğin, Türkiye, NATO'nun düzenlediği askeri tatbikatlara düzenli olarak katılmış ve ittifakın askeri kapasitesinin geliştirilmesine önemli katkılar sağlamıştır. Ayrıca, Türkiye'nin NATO operasyonlarına katılımı ve ittifak içindeki askeri iş birliği faaliyetleri, ülkenin kolektif savunma içindeki aktif rolünü göstermektedir. (Özalp, 2018) Diğer taraftan NATO'nun sağladığı radar sistemleri, füze savunma sistemleri ve istihbarat desteği, Türkiye'nin bu tehditlere karşı daha etkili bir savunma stratejisi geliştirmesine yardımcı olmuştur. Özellikle terörle mücadelede, NATO'nun sağladığı istihbarat paylaşımı ve askeri iş birliğiyle Türkiye de NATO tarafından büyük avantajlar elde etmiştir. NATO'nun düzenlediği askeri tatbikatlar ve eğitim programları, Türkiye'nin askeri yeteneklerini geliştirmesinde önemli bir rol oynamıştır. Bu tatbikatlar, Türkiye'nin NATO standartlarında operasyonel kapasiteye sahip olmasını sağlamış ve ittifakın diğer üyeleriyle birlikte hareket edebilme yeteneğini artırmıştır. Türkiye, bu tür iş birlikleri sayesinde, kendi savunma sanayisini de geliştirerek NATO'nun kolektif savunma çabalarına daha etkin katkılarda bulunmuştur. Özellikle sınır güvenliği ve bölgesel tehditler karşısında NATO'dan güç aldığı görülmektedir. Türkiye, NATO'nun kolektif savunma ilkesinin sağladığı güvence sayesinde, sınır ötesi tehditlere karşı daha güçlü bir savunma mekanizmasına sahip olmuştur. (Kuniholm, 2001) NATO ve Türkiye arasındaki bu ilişki iş birliğinin başladığı yıldan bu yana karşılıklı çıkarlar bütünü olarak yorumlanabilmektedir.

2.3. Avrupa Birliği (AB) ve Türkiye

Avrupa Birliği (AB) ve Türkiye arasındaki ilişkiler, uzun bir geçmişe dayanmaktadır. Siyasi, ekonomik, güvenlik ve kültürel boyutlarıyla geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Türkiye, 12

Eylül 1963 yılında Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ile Ankara Anlaşması'nı imzalayarak, Avrupa entegrasyon sürecine ilk adımlarını atmıştır. Bu sözleşme, Türkiye'nin AET ile gümrük birliği kurmasını ve ilerleyen zamanlarda tam üyelik için bir hazırlık aşaması olarak görülmüştür. Türkiye'nin Gümrük Birliği tam üyeliği 1996 yılında yürürlüğe girmiş ve 1999 yılında Helsinki Zirvesi'nde Avrupa Birliği'ne aday ülke statüsü kazanmıştır. (T.C. Dışişleri Bakanlığı) Ancak, bu müzakereler, Kıbrıs sorunu, demokrasi, insan hakları, hukuk kuralları ve ifade özgürlüğü konularında yaşanan anlaşmazlıklar öne sürülerek kesintiye uğramıştır ve hiçbir zaman olumlu bir sonuca ulaşamamıştır. Türk liderleri ve bürokratları yavaş ilerlemelere ve sonuçsuz kalan uğraşlara rağmen bu konudaki çabalarına sürekli olarak devam etmektedir. İki aktör için de karşılıklı ilişkiler, özellikle; ekonomi, güvenlik ve göç politikaları kritik öneme sahiptir. Günümüzde siyasi ve ekonomik ilişkiler çeşitli mekanizmalar aracılığıyla devam etmektedir. (Babaoğlu, 2005)

2.3.1 Güvenlik İş Birliği ve Göç Politikaları

Güvenlik üzerine iş birliği, AB ve Türkiye arasındaki ilişkilerin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Türkiye, Avrupa'nın güneydoğu sınırında stratejik bir konuma sahip olup, bölgesel güvenlik ve istikrar açısından kilit bir aktör olarak görülmektedir. Bu nedenle, terörle mücadele, organize suçlarla mücadele, sınır güvenliği ve kriz yönetimi konularında AB ve Türkiye arasında güçlü bir iş birliği bulunmaktadır. Bunun en net açıklaması Türkiye'nin AB Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası (OGSP) kapsamında faaliyete geçen insani ve askeri operasyonlara katkıda bulunmasıdır. Bosna-Hersek EUFOR-ALTHEA harekâtı, Bosna-Hersek'teki AB Polis Misyonu (EUPM) ve EUPOL Kinşasa Polis Misyonu adlı operasyonlara katkısı örnek olarak gösterilebilmektedir. (T.C. Dışişleri Bakanlığı)

AB ve Türkiye, terörle mücadele konusunda ortak operasyonlar düzenlemekte ve bilgi paylaşımı yapmaktadır. Avrupa Polis Teşkilatı (Europol) ve Türkiye arasındaki stratejik ortaklık anlaşması, terörist faaliyetlerin takibi ve önlenmesi konusunda önemli bir rol oynamaktadır. (T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü, 2013) Üye ülkeler arasında bilgi akışını sağlamak üzere kurulan EUROPOL, kullandığı verileri Avrupa Bilgi Sistemi'nden almaktadır. Bu sistem; Schengen Bilgi Sistemi (SIS), Europol Bilgi Sistemi (EIS), Vize Bilgi Sistemi (VIS), Eurodac, ECRIS gibi alt bileşen sistemlerle desteklenir. Bu veri bize sistemin zenginliğini özetlemektedir. (Europol, 2021) İnsan kaçakçılığı ve uyuşturucu ticaretine karşı da

ortak mücadele edilmektedir. Bu kapsamda, AB sınır koruma ajansı Frontex ile Türkiye arasındaki iş birliği bulunmaktadır. AB, Türkiye ile sınır güvenliğini artırmak için çeşitli projeler ve fonlar sağlamaktadır. Bu projeler, sınır geçişlerini daha güvenli hale getirmek ve yasadışı geçişleri önlemek için teknolojik altyapının geliştirilmesini içermektedir. (FRONTEX, 2024) Ancak bu güvenlik daha çok AB odaklı gelişmektedir. Anlaşmalar maddeler AB sınırlarını korumaya yönelik ağırlık göstermektedir. Bu noktada Türkiye açısından kâr zarar oranı tartışmalıdır.

Göç politikaları alanındaki incelememizde özellikle 2015 yılındaki mülteci krizi sonrası yaşanan gelişmeler dikkat çekmektedir. 2016 yılında imzalanan Geri Kabul Anlaşması ve AB-Türkiye Bildirisi iki aktör arasında göç yönetimi ve mülteci krizi alanındaki en önemli anlaşmalardan birisidir. Anlaşma kapsamında Türkiye'nin Yunan adalarına ulaşan mültecileri geri kabul edeceği, AB'nin ise mülteciler konusunda Türkiye'ye finansal destek vereceği ve belirli sayıda mülteciyi doğrudan kendi bünyesine alacağı kararlaştırılmıştır. Ayrıca Türk vatandaşlarına vize serbestisi ve AB üyelik sürecinin hızlandırılması da bu görüşmeler ve anlaşmada mevzu bahistir. (European Council, 2016) Ancak mülteci sayısının arttığı bir ülkeye AB'nin vize serbestisi vermesi şu tarihe kadar izlediği politikalara tamamen terstir. AB ile bağlantılı kuruluşların faaliyetleri bu hususa örnektir. Yukarıda incelediğimiz FRONTEX ve sınır güvenliği alanında etkin diğer kuruluşlar AB lehine izlediği politikalar ve faaliyetleriyle birçok kez insan hakları ihlali yapmışlardır. Medya tarafından da birçok eleştiriye maruz kalmışlardır. Bu durumlarda Türk yetkililer ve duyarını kaybetmemiş kamuoyu, uygun mecralar aracılığıyla eleştirilerini yapıp faaliyetleri dengelemek için uğraş göstermektedir. (Human Right Watch, 2021)

AB ve Türkiye arasındaki güvenlik iş birliği, her iki tarafın da karşı karşıya olduğu ortak tehditlere karşı daha güçlü ve koordineli bir yanıt geliştirmelerini sağlamaktadır. Yalnız mevcut güvenlik tehditlerini azaltmakla kalmayıp, gelecekteki krizlere karşı da daha dirençli bir yapı oluşturmaktadır. Özellikle istihbarat paylaşımı ve ortak operasyonlar sayesinde, organize suç örgütleri ve terörist faaliyetler daha etkin bir şekilde izlenip ve engellenmektedir. Bu iş birliği, sadece güvenlik alanında değil, aynı zamanda siyasi ve diplomatik ilişkilerde de derinlemesine etkiler yaratırken bölgesel istikrarı sağlamada ve uluslararası güvenliği artırmada kritik bir rol oynamakta olup, her iki tarafın da belli noktalarda stratejik çıkarlarına hizmet etmektedir. Böylece, AB ve Türkiye, karşılıklı iş birliği ve ortaklık anlayışla, daha güvenli ve istikrarlı bir gelecek inşa etmektedir.

Göç politikaları alanında ise Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilişkisi, stratejik önem taşıyan ve her iki taraf için de kritik olan bir konudur. Türkiye, coğrafi konumu nedeniyle milyonlarca mülteciye ev sahipliği yaparken, AB ile yapılan anlaşmalar çerçevesinde büyük sorumluluklar üstlenmiştir. 2016 AB-Türkiye Bildirisi, göç yönetimi ve mülteci kriziyle ilgili önemli bir çerçeve sunmuş olmasına rağmen, AB'nin taahhütlerini tam olarak yerine getirmemesi ve özellikle vize serbestisi konusunda ilerleme kaydetmemesi, ilişkileri zaman zaman gerilimli hale getirmiştir. Ayrıca, AB'nin Frontex tarafından yürütölen sınır güvenliği operasyonlarında insan hakları ihlalleri ve şeffaflık eksiklikleri gibi ciddi sorunlar yaşanmaktadır. Bu durum, Türkiye'nin göç yönetimi alanındaki çabalarının yeterince takdir edilmediği ve AB'nin sorumluluklarını yerine getirmede yetersiz kaldığı eleştirilerini beraberinde getirmektedir. Türkiye, göçmenlerin entegrasyonu ve temel ihtiyaçlarının karşılanması için büyük gayret sarf ederken, AB'nin daha adil, şeffaf ve hesap verebilir bir yaklaşım benimsemesi, ortak projelerin sürdürülebilirliği ve ikili ilişkilerin güçlenmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

SONUÇ

Türkiye'nin NATO, BM ve AB ile olan ilişkileri, ülkenin politikaları üzerinde belirleyici etkiye sahiptir. NATO ile olan kolektif savunma ve askeri iş birliği, Türkiye'nin güvenlik stratejilerinin temelini oluştururken, BM ile yapılan iş birlikleri uluslararası alanda barış ve güvenlik konularında etkin rol oynamasına imkân tanımıştır. AB ile güvenlik iş birliği ve göç politikaları ise hem bölgesel hem de uluslararası düzeyde Türkiye'nin stratejik önemini artırmıştır.

Gelecekte, Türkiye'nin bu kurumlarla ilişkilerini daha da geliştirmesi, güvenlik alanındaki zorluklarla etkin bir şekilde başa çıkmasına yardımcı olacaktır. Özellikle terörle mücadele, sınır güvenliği ve göç yönetimi konularında daha yakın iş birliği yapılması, Türkiye'nin güvenlik stratejilerini daha etkili kılmaktadır. Ancak unutulmaması gereken nokta günümüz ve gelecek görüşmelerde; izlenen ve izlenecek politikalarda Türkiye'nin gayet güçlü bir taraf olduğudur. Her devlet gibi Türkiye'nin de elindeki diplomatik kozları en iyi şekilde kullanarak maksimumum kâra ulaşmasının gerekliliği aşîkardır. Rasyonel düşünce yapısıyla hareketler Türkiye ve Türk halkı için son derece belirleyici olacaktır. Ayrıca örgütlerin de bu durumun farkında olarak geçmiş anlaşmalardaki taahhütlerini yerine getirmeleri gelecekteki iş birlikleri için elzemdir. İnsan hakları açısından da uluslararası arenayı denetleyen üst kuruluşların (Uluslararası Adalet Divanı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi gibi) daha aktif rol alarak ihlalin nereden geldiği fark etmeksizin düzenlemelerde ve faaliyetlerde bulunması son derece önemlidir.

Sonuç olarak, Türkiye'nin uluslararası kuruluşlarla ilişkileri, sadece güvenlik politikalarını değil, aynı zamanda bölgesel ve küresel barışa katkısını da etkilemektedir. Bu nedenle, Türkiye'nin bu kuruluşlarla ilişkilerini stratejik ve uzun vadeli bir bakış açısıyla ele alması, ulusal güvenliğin yanı sıra uluslararası barış ve istikrarın sağlanmasına da yardımcı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Özalp, M. (2018). Fayda ve Zararlar: Çıkmakla Kalmak Arasında Türkiye-NATO İlişkileri. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 404-421.
- Babaoğlu, Ö. Ş. (2005). Türkiye – AB İlişkilerinde Kritik Bir Aşama : Tam Üyelik Müzakereleri ve Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliği. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 69-81.
- Borger, J. (2022, Mart 02). *UN votes to condemn Russia's invasion of Ukraine and calls for withdrawal*. Ağustos 2024 tarihinde The Guardian: <https://www.theguardian.com/world/2022/mar/02/united-nations-russia-ukraine-vote> adresinden alındı
- Bosco, D. L. (2009). *Five to Rule Them All: The UN Security Council and the Making of the Modern World*. Oxford: Oxford University Press.
- Cram, L. (2020). *Policy-Making in the European Union*. Oxford University Press.
- Davutoğlu, A. (2014). *Stratejik Derinlik*. Küre Yayınları.
- Erkmen, A. (2020). Türkiye'nin NATO Üyeliği ve Üyeliğin TBMM'de Kabulü. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1024-1049.
- European Council. (2016). *EU-Turkey statement*. European Council.
- European Union. (2024). *Founding agreements*. Temmuz 2024 tarihinde European Union: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/principles-and-values/founding-agreements_en adresinden alındı
- European Union. (2024). *History of the European Union 1945-59*. Temmuz 2024 tarihinde European Union: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1945-59_en adresinden alındı
- European Union. (tarih yok). *History of the European Union 1980-89*. Temmuz 2024 tarihinde European Union: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1980-89_en adresinden alındı
- European Union. (tarih yok). *History of the European Union 1990-99*. Temmuz 2024 tarihinde European Union: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1990-99_en adresinden alındı
- Europol. (2021, Aralık 07). *Europol Information System (EIS)*. Europol: <https://www.europol.europa.eu/operations-services-and-innovation/services-support/information-exchange/europol-information-system> adresinden alındı
- FRONTEX. (2024). *International Cooperation Strategy 2024-26*. Varşova: European Border and Coast Guard Agency (Frontex).

- German, T. (2017). NATO and the enlargement debate: enhancing Euro-Atlantic security or inciting confrontation? *International Affairs*, 291–308.
- Goldgeier, J., & Shiffrinson, J. R. (2023). The NATO Enlargement Consensus and US Foreign Policy: Origins and Consequences. J. R. James Goldgeier içinde, *Evaluating NATO Enlargement* (s. 97–144). Palgrave Macmillan, Cham.
- Human Right Watch. (2021, Haziran 23). *Frontex Failing to Protect People at EU Borders*. Ağustos 2024 tarihinde Human Right Watch:
<https://www.hrw.org/news/2021/06/23/frontex-failing-protect-people-eu-borders> adresinden alındı
- Jasmine-Kim Westendorf, L. S. (2017). Sexual exploitation and abuse in peace operations: trends, policy responses and future directions. *International Affairs*(93), 365-387.
- Kuniholm, B. (2001). The Evolving Strategic Significance of Turkey's Relationship with NATO. G. Schmitd içinde, *A History of NATO — The First Fifty Years* (s. 339-357). London: Palgrave Macmillan.
- Messmer, M., Hlatky, S. v., Sen, S., McCrisken, T., Odgaard, L., & Rynning, S. (2024). NATO: from Cold War to Ukraine. *International Affairs*, 1763-1773.
- Mock, H. (2024). Evaluating NATO enlargement: from Cold War victory to the Russia–Ukraine war. *International Affairs*, 441-443.
- NATO. (2021, 4 14). *North Atlantic Council Ministerial Statement on Afghanistan*. Ağustos 2024 tarihinde NATO:
https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_183146.htm adresinden alındı
- NATO. (2022, Eylül 02). *Founding treaty*. Ağustos 2024 tarihinde NATO:
https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_67656.htm adresinden alındı
- NATO. (2023, Temmuz 04). *Collective defence and Article 5*. Ağustos 2024 tarihinde NATO: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_110496.htm adresinden alındı
- NATO CCDCOE. (tarih yok). *About us*. Ağustos 2024 tarihinde CCDCOE:
<https://ccdcoe.org/about-us/> adresinden alındı
- NATO. (tarih yok). *WHAT IS NATO?* Temmuz 2024 tarihinde NATO:
<https://www.nato.int/nato-welcome/> adresinden alındı
- Oğuzlu, T. (2013). Turkey and NATO. *Adam Academy Journal of Social Sciences*, 3(1), 1-10.
- Smith, M. E. (2017). *Europe's Common Security and Defence Policy: Capacity-Building, Experiential Learning, and Institutional Change*. Cambridge University Press .

- T.C. Dışışleri Bakanlığı. (tarih yok). *Birleşmiş Milletler Teşkilatı ve Türkiye*. Ağustos 2024 tarihinde T.C. Dışışleri Bakanlığı: <https://www.mfa.gov.tr/birlesmis-milletler-teskilati-ve-turkiye.tr.mfa> adresinden alındı
- T.C. Dışışleri Bakanlığı. (tarih yok). *NATO Genel Bilgi Notu*. Temmuz 2024 tarihinde T.C. Dış İşleri Bakanlığı: <https://www.mfa.gov.tr/data/nato-bilgi--notu.pdf> adresinden alındı
- T.C. Dışışleri Bakanlığı. (tarih yok). *Türkiye-AB İlişkileri*. Ağustos 2024 tarihinde T.C. Dışışleri Bakanlığı: <https://www.mfa.gov.tr/turkiye-ab-iliskileri.tr.mfa> adresinden alındı
- T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü. (2013, Şubat 13). *Türkiye - Europol İlişkileri*. Ağustos 2024 tarihinde T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü: <https://www.egm.gov.tr/interpol/turkeuropoliliski-13-02-201341> adresinden alındı
- T.C. MSB Kara Kuvvetleri Komutanlığı. (tarih yok). *Barış Destekleme Harekâtı*. Ağustos 2024 tarihinde Kara Kuvvetleri Komutanlığı: <https://www.kkk.tsk.tr/kkksablonmaster/header/kurumsal/bdh.aspx> adresinden alındı
- UNIFIL. (tarih yok). *UNIFIL TROOP-CONTRIBUTING COUNTRIES*. Ağustos 2024 tarihinde UNIFIL: <https://unifil.unmissions.org/unifil-troop-contributing-countries> adresinden alındı
- United Nation Peace Keeping. (tarih yok). *OUR HISTORY*. 07 2024 tarihinde United Nation Peace Keeping: <https://peacekeeping.un.org/en/our-history> adresinden alındı
- United Nations. (2010, Temmuz). *MONUSCO FACT SHEET*. Temmuz 2024 tarihinde United Nations PEace Keeping: <https://peacekeeping.un.org/en/mission/monusco> adresinden alındı
- United Nations. (tarih yok). *About the UN*. Temmuz 2024 tarihinde United Nations: <https://www.un.org/en/about-us> adresinden alındı
- United Nations Mission in Sudan. (2009, 02 04). *United Nations Mission in Sudan Fact Sheet*. Temmuz 2024 tarihinde UNITED NATIONS MISSION IN SUDAN: <https://unmis.unmissions.org/fact-sheets> adresinden alındı
- United Nations. (tarih yok). *United Nations Charter (full text)*. Ağustos 2024 tarihinde United Nations: <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/full-text> adresinden alındı